

تحلیل عوامل اقتصادی موثر بر توسعه کسب و کارهای خانوادگی زنان روستایی (مطالعه موردی: شهرستان فاروج)

سمیه کیومرثی بیرک علیا

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد

حمدالله سجاسی قیداری

استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد

خدیجه بوذرجمهری

دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد

چکیده

یکی از موضوعات اساسی در برنامه‌ریزی‌های خرد و کلان اقتصادی کشورها توجه به نیروی انسانی است. فشار عظیمی از جمعیت جهان را زنان تشکیل می‌دهند، لذا توجه به استعداد و نقش زنان در توسعه کشورها ضرورت دارد. هدف از تحقیق حاضر بررسی و تحلیل عوامل اقتصادی موثر بر توسعه کسب و کارهای خانوادگی زنان روستایی می‌باشد. تحقیق حاضر به لحاظ روش، تحلیلی-استنباطی است و از لحاظ هدف، کاربردی است. جمع‌آوری اطلاعات به دو شکل کتابخانه‌ای و میدانی و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل تمامی زنان روستایی است که در محیط روستایی زندگی می‌کنند و امکان راه‌اندازی کسب و کار خانگی دارند. طبق آمار سال ۱۳۹۵ جمعیت روستاهای مورد مطالعه برابر با ۴۲۰۷ خانوار می‌باشد؛ از تعداد ۲۸ روستایی که بیشتر از ۱۰۰ نفر جمعیت داشته‌اند ۱۴ روستا به‌عنوان روستاهای نمونه انتخاب گردید و در ادامه با توجه به اینکه حجم زنان در روستاهای مورد مطالعه به‌عنوان جامعه آماری (۶۴۱۰) می‌باشد، حجم نمونه با توجه به فرمول کوکران و با خطای ۰,۰۷ در صد معادل ۱۹۰ نفر تعیین گردید که با استفاده از روش تسهیم به نسبت تعداد زنان نمونه در هر روستا تعیین گردید. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از طریق نرم‌افزار SPSS انجام شده است. نتایج حاصل از آزمون‌های تحقیق که به وسیله آزمون T تک نمونه‌ای انجام شد، نشان داد که حمایت مالی خانواده با میانگین ۴,۱۹ در گروه زنان دارای کسب و کار بیشترین تاثیر اقتصادی را در توسعه کسب و کارهای خانگی داشته است. شاخص حمایت مالی دولت و دسترسی به وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی دارای بالاترین میانگین معادل ۲,۷۸ در گروه زنان بدون کسب و کار با سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ می‌باشد. بر این اساس حمایت مالی دولت و دسترسی به وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی در گروه زنان بدون کسب و کار بیشترین تاثیر اقتصادی را در توسعه کسب و کارهای خانگی داشته است.

واژگان کلیدی: توسعه کسب و کار، زنان روستایی، عوامل اقتصادی، شهرستان فاروج

مقدمه

در جهان پیچیده و متحول امروز، تحولات اساسی وقوع یافته در دو دهه اخیر، در قالب انقلاب کارآفرینی، تاثیر عمده ای در میزان توسعه کشورها داشته است، تا آنجا که در حال حاضر توسعه کارآفرینی هسته برنامه توسعه بسیاری از کشورهاست. در ایران نیز، توسعه و ترویج کارآفرینی، به ویژه در مناطق روستایی، به منزله مناطقی با سطح بالایی از ظرفیت های انسانی، مادی و طبیعی یکی از نیازهای جدی جامعه است و به اعتقاد کارشناسان و متخصصان در شرایط فعلی کشور، بهترین روش ایجاد اشتغال و حل مساله بیکاری در این مناطق توسعه فرهنگ کارآفرینی است (حیدری مکرر و محبی، ۱۳۹۱: ۳). در حالی که ایجاد اشتغال در جامعه روستایی به یک مشکل حاد بدل شده، مشاغل کوچک روستایی با تاکید بر مشاغل خانگی می تواند زمینه ایجاد اشتغال و ماندگاری در جامعه روستایی را در فعالیتهای کشاورزی و غیر کشاورزی فراهم ساخته و نوعی امید و شادابی را به جامعه هدف ارزانی دارند؛ این مساله با استقبال متخصصان توسعه روستایی نیز روبه رو شده است، به گونه ای که برخی متخصصان، توسعه کسب و کارهای کوچک و خانگی در محیط روستایی را مهم ترین راهکار توسعه روستایی در کشورهای جهان سوم در نظر می گیرند. فرصت های کسب و کار خانگی باعث خود اشتغالی در راستای رفع کاستی ها و تامین نیازهای محلی یک اقتصاد گردیده و راه را برای توسعه پایدار اقتصادی در جوامع روستایی هموار می نماید (Gibson and Olivia, 2006: 8). همچنین باید گفت که امروزه با توجه به افزایش سریع و گسترده جمعیت از جمله جمعیت روستایی ایران از یک سو و ناتوانی بخش کشاورزی در اشتغال زایی کافی برای نیروی کار حجیم و در حال افزایش روستایی از سوی دیگر، توسعه اشتغال غیر کشاورزی به ویژه برای گروه های کم یا فاقد زمین که برای تامین نیازهای زندگی درآمد کافی ندارند، از اهمیت زیادی برخوردار است و در همین راستا و به منظور فراهم سازی فضایی برای ایفای نقش موثر زنان در فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی و توسعه فرصت های شغلی در جامعه و به تبع آن دستیابی به سطح بالاتری از بهره وری نیروی انسانی، طرح توسعه مشاغل خانگی به عنوان یکی از راهکارهای موفق تجربه شده در کشورهای مختلف جهان در سال های اخیر مورد توجه دولت ها قرار گرفته است. در این راستا، از مجموع زنان ایران، زنان روستایی نخستین گروهی هستند که از کسب و کارهای کوچک استقبال کرده اند و از دیدگاه صاحب نظران توسعه روستایی، ساماندهی کسب و کارهای کوچک و زود بازده راهبردی برای توانمند سازی روستاییان به ویژه فقیر روستایی است (واحدی و ناصری، ۱۳۹۴: ۱۰۲ به نقل از حجازی و همکاران، ۱۳۹۸: ۳). شناسایی و آکاوای عوامل موثر بر توسعه کسب و کارهای خانوادگی زنان روستایی، زمینه شناخت لازم و کافی را پیش روی سیاستگذاران و برنامه ریزان قرار داده تا با اتخاذ تصمیمات مبتنی بر واقعیت، با کمبودها و کاستی ها مقابله نموده و زمینه های توسعه کارآفرینی زنان روستایی و در نهایت توسعه پایدار نواحی روستایی را مهیا نمایند. از جمله عوامل موثر اقتصادی می توان دسترسی به سرمایه و منابع مالی، اعطای تسهیلات بی بازگشت یا کم بهره، بازاریابی محصولات تولید شده، میزان تجربه و تخصص و مهارت زنان انگیزه استقلال مالی را بر شمرده که شناخت و توجه به آنها می تواند مشکلات موجود بر سر راه توسعه کسب و کارهای خانگی زنان روستایی را از میان بردارد (افتخاری و سجاسی قیداری، ۱۳۸۹: ۶۸). به همین دلیل تا کنون مطالعات متعددی در این رابطه انجام شده است. امیدی و چهارسوقی امین (۱۳۹۷) در مطالعه ای با عنوان نقش کسب و کارهای کوچک خانگی در کاهش فقر خانوارهای روستایی، یافته ها نشان داد که بین کارکردهای آزادی و استقلال عمل بیشتر کسب و کارهای خانگی، پایین بودن هزینه راه اندازی کسب و کارهای خانگی، تناسب با ویژگی های جسمی افراد معلول و کم توان، موفقیت بیشتر جسمی افراد معلول و کم توان در انجام کسب و کار خانگی، تناسب با اقلشر مختلف کسب و کارهای خانگی، عدم نیاز به مجوز کسب و کارهای خانگی و کاهش فقر خانوارهای روستایی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. همچنین، کارکردهای تناسب با افشار مختلف، پایین بودن هزینه راه اندازی کسب و کارهای خانگی و عدم نیاز به مجوز کسب و کارهای خانگی، ۶۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته کاهش فقر خانوارهای روستایی را تبیین نمود. همچنین بشیر احسن و قربانی نژاد (۱۳۹۶) در مطالعه ای با عنوان نقش زنان کارآفرین در توسعه اقتصاد روستایی، نتایج بدست آمده از تحقیقات میدانی و ارزیابی شاخص های مورد مطالعه، بیانگر این مطلب است که مشارکت زنان کارآفرین در زمینه های توسعه اقتصادی منطقه،

اشتغال، افزایش درآمد، سرمایه گذاری و توسعه تسهیلات را فراهم کرده، با این حال، تقویت اقتصاد محلی و نشاط و تنوع بخشی اقتصادی طولانی مدت را در سطح منطقه به دنبال نداشته است. علاوه بر این Rizvy Ahmed (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی زنان در بنگلادش، نتایج نشان می دهد که ۱۱ عامل مرتبط با توسعه کارآفرینی زنان در بنگلادش وجود دارد. عوامل عبارتند از: مذاکره و مهارت های چانه زنی، مدیریت فروش، خودآگاهی، مشارکت در مدت در کسب و کار و آموزش در زمینه کسب و کار به طور قابل توجهی مرتبط با توسعه کل کارآفرینی زنان در بنگلادش است. همچنین Mohanty et al (۲۰۱۳) در مقاله ای با عنوان توانمند سازی زنان در ادیسه های روستایی از طریق شرکت های کوچک، نتایج نشان داده است که برنامه های کوچک تاثیر بیشتری بر هر دوجنبه اقتصادی و اجتماعی زنان روستایی داشته است.

بنابراین با توجه به آنچه بحث شد و با توجه به شرایط منطقه مورد مطالعه که پتانسیل ایجاد کسب و کارهای خانگی را داراست، ضرورت بررسی عوامل موثر بر کسب و کارهای خانوادگی زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه احساس می شود. در این چارچوب، روشهای مورد مطالعه ده استان های شهرستان فاروج، در عرصه اقتصادی با مشکلات و مسائلی همچون عدم دسترسی به سرمایه، نداشتن تخصص و مهارت کاری، نبود بستر مناسب برای استقلال مالی مواجه است. بنابراین با توجه به اهمیت توسعه کسب و کارهای خانگی و نقش آن در توسعه پایدار روستایی، ضروری است تا به مطالعه و بررسی تحلیل عوامل اقتصادی موثر توسعه کسب و کار خانگی زنان روستایی محدود مورد مطالعه پرداخته شود. در این راستا این مطالعه در پی این است که به سوال اصلی تحقیق پاسخ دهد که عوامل اقتصادی موثر در توسعه کسب و کارهای خانوادگی زنان روستایی کدام است؟

مبانی نظری

توسعه پایدار به مفهوم پیشرفت و ارتقابخشی به فرایند توسعه برای ایجاد یکپارچگی فرایندهای مرتبط به هم در سطوح مختلف مکانی از جمله سطوح محلی - توسعه اقتصادی، اجتماعی و بوم شناختی (محیطی) با دیدگاه یکپارچه و کل گراست. توسعه پایدار، توسعه و ارتقای خدمات اساسی اجتماعی، اقتصادی و محیطی را برای همه محقق می سازد، بدون اینکه محدودیت و تهدیدی برای نظام هایی که به آنها وابسته اند، فراهم آورد (افتخاری، ۱۳۹۴: ۱۸۸). در این راستا، توسعه پایدار روستایی، به عنوان اداره نواحی روستایی به طریقی که نیازهای نسل جاری را برآورده سازد بدون این که توانایی نسل های آینده را به منظور برآوردن نیاز هایشان به خطر اندازد، تعریف شده است و چهار هدف را برای پایداری روستایی در نظر گرفته است:

— برآوردن نیازهای اقتصادی مردمی که در نواحی روستایی مشغول کار و زندگی می باشند از طریق ارتقای کارایی و رقابتی کردن کارهای تجاری روستایی و تشویق تنوع اقتصادی بیشتر به منظور فراهم کردن فرصت های گوناگون شغلی (به خصوص در نواحی که هنوز به طور عمده متکی به کشاورزی می باشند).

— نگهداری یا ارتقای ویژگی های نواحی روستایی و محافظت منابع طبیعی آن ها، شامل حفاظت و نگهداری، تمایزات و گوناگونی چشم انداز هایشان، زیبایی، تنوع حیات وحش، کیفیت روستاها و روستا- شهرها، مزایای تاریخی و باستانشناسی آن ها و بهترین زمین های کشاورزی شان.

— بهبود قابلیت زیست روستاهای موجود و شهرک های تجاری کوچک، کاهش نیاز به مسافرت های فزاینده با ماشین به مراکز شهری، معکوس کردن کاهش و نقصان عمومی در خدمات روستایی، با ارتقا زندگی جوامع که یک آمیزه معقولانه (از سن، درآمد، بازار مسکن، تسهیلات اجتماعی و دیگر فرصت های ارایه می دهند؛

- تشخیص ارتباط و وابستگی های متقابل سیاست های شهری و روستایی.

اقتصاد پایدار روستایی

اقتصاد پایدار به تداوم و پایداری تولید و درآمد، مقاومت در برابر چالش های اقتصادی، اجتماعی و طبیعی اشاره دارد (شایان و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۳). علاوه بر این، پایداری اقتصادی به معنای آن است که سیستم ها در تعامل با محیط اقتصادی رقابت کننده و ماندگار باشند، هر سیستمی که از نظر اقتصادی ماندگار نیست، هر اندازه که مورد قبول جامعه، هماهنگ با الزامات محیط زیستی و از لحاظ سیاسی مورد حمایت باشد، نمی تواند تداوم یابد. در این راستا پایداری نظام اقتصادی در مناطق روستایی به معنی تقویت مبانی اقتصاد و دستیابی به امنیت اقتصادی از نظر دسترسی به معیشت پایدار، در امور مستمر و باثبات، اشتغال سودمند و منابع مالی قابل اتکا و در نهایت، فناوری مقتضی و هم ساز با محیط و با بهره برداری از منابع انسانی است (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۸۹: به نقل از کمیته برنامه ریزی صنایع تبدیلی و تکمیلی توسعه روستایی، ۱۳۸۲: ۱۰). عامل اصلی پایداری اقتصاد روستاییان و نظام تولید روستایی، تنوع تولید و ثبات قیمت محصولات، رشد مداوم تولید، کنترل و مقاومت در برابر عوامل مخرب طبیعی است (شایان و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۷).

بر اساس اصول توسعه پایدار، یکی از ابعاد بسیار مهم نظریه های توسعه پایدار روستایی، توسعه اقتصادی در کنار هم پوشی با توسعه اجتماعی و اکولوژیک است. یکی از راهکارهای توسعه پایدار روستایی، توسعه کارآفرینی در میان روستائیان است. (نجفی کانی، حسام، آشور، ۱۳۹۴). که می توان آن را یکی از شیوه های دست یابی به پایداری برشمرد.

زنان و اقتصاد روستایی

از دستاوردهای کنفرانس جهانی سازمان ملل متحد برای دهه زن که تحت عنوان تساوی، توسعه و صلح در سال ۱۹۸۰ در نیویورک برگزار شد، این بود که دو سوم از کل کار انجام شده در جهان توسط زنان انجام می شود که بیشتر این کار را زنان روستایی انجام می دهند که این نشان دهنده اهمیت نقش زنان روستایی در تولید و اقتصاد می باشد.

زنان روستایی نامریی ترین مشارکت کنندگان در فرآیند اقتصادی جامعه و خانواده هستند. زنان نیمی از جامعه را تشکیل می دهند، بنابراین عدم توجه به توانایی این بخش جامعه نتایج زیانباری را به دنبال خواهد داشت. امروزه زنان روستایی و زحمات او که همه اقشار جامعه از آن بهره مند می شوند، تا حدودی مورد توجه اندیشمندان و نهادهای اجتماعی قرار گرفته است (نوری و علی محمدی، ۱۳۸۸: ۹۸). در حال حاضر زنان روستایی علاوه بر فعالیت های زراعی و دامداری به مشاغل کوچکی چون قالیبافی، خیاطی، گلدوزی و کارهای خدماتی مشغول هستند. زنان روستایی در واقع مدیران اقتصاد خانوار بوده، بسیاری از فعالیت های مرتبط با آماده سازی، نگهداری و فرایند مواد غذایی را بر عهده دارند و در امور مربوط به نگهداری از دام ها، تهیه مواد غذایی، جمع آوری سوخت و مدیریت اقتصاد خانوار نیز نقش عمده ای ایفا می کنند، به طوری که در چند سال اخیر، این نکته به خوبی روشن شده است که سهم عمده ای از درآمد خانوارهای روستایی از طریق فعالیت زنان به دست می آید و در برخی موارد حتی سهم درآمد زنان در اقتصاد خانوار، بیش از سهم مردان است (عمادی، ۱۳۸۰: ۲۰).

با این وصف بسیاری از اقتصاددانان معتقدند که ضرورت بخش خود اشتغالی قوی در یک اقتصاد نقش مهمی را در فرایند توسعه همه جانبه ایفا می کند، صرف نظر از اینکه یک منبع درآمد و اشتغال برای ساکنین باشد (Mohapatra et al, 2007: 165). به عبارت دیگر زنان روستایی می توانند زمینه را برای نیل به اقتصاد پایدار روستایی فراهم سازند.

زنان روستایی و کارآفرینی و اشتغال

امروزه مقوله کارآفرینی به سرعت در حال گسترش است و توانسته نقش مهمی در زمینه توسعه کسب و کار داشته باشد، اهمیت آن به نحوی است که کارآفرینی را قلب فعالیت های توسعه اقتصادی تعریف کرده اند. یکی از محیط های دارای قابلیت مناسب

برای توسعه کارآفرینی، محیط‌های روستایی است، چرا که روستا قابلیت زیادی در ایجاد انواع کسب و کار در بخش‌های سه‌گانه اقتصاد (کشاورزی، صنعت و خدمات) دارد (قادرمرزی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۰۶). فرصت‌های شغلی برای زنان از نظر توسعه اقتصادی نقطه مثبتی تلقی می‌شود. زیرا درآمد ناشی از اشتغال و دریافت دستمزد، استانداردهای زندگی فرد شاغل را افزایش می‌دهد. در این زمینه با توجه به ماهیت و مشخصه‌های جوامع روستایی، تجربیات توسعه روستایی در کشورهای مختلف جهان طی چند دهه گذشته نشان می‌دهد که مشکلات کمبود درآمد روستاییان (ضعف اقتصادی) و به دنبال آن عواقب و پیامدهای اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ناشی از آن را نمی‌توان تنها با انتقال دانش فنی و فناوری‌ها و نیز انتقال سرمایه‌های مادی به مناطق روستایی حل شده پنداشت، بلکه عنصر مهم تری که بایستی مورد توجه سیاست‌گذاران و کارشناسان روستایی قرار گیرد، تأکید بر توسعه کسب و کارهای کوچک روستایی و فراهم ساختن بسترهای ضروری برای رشد و توسعه آن هاست (فتوتی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۰). همچنین در بین اقسام مختلف روستایی، زنان به خاطر شرایط اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی، بخشی از نیروی‌های مؤثر کار و تولید و فعالیت‌های اقتصادی دخیل در اقتصاد خانوار هستند و در برخی موارد، شواهد گویای این نکته است که در محیط‌های روستایی، نقش زنان در فعالیت‌های اقتصادی بسیار مهم‌تر و بیشتر از مردان است. در محیط‌های روستایی زنانی دیده می‌شود که با ابتکار و خلاقیت و نوآوری اقدام به راه‌اندازی کسب و کار و یا فعالیت‌های جدید می‌کنند. فراگیری کارآفرینی بین زنان روستایی نیازمند برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تری برای شناسایی عوامل کلیدی تأثیرگذار در توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه است (سجادی قیداری و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۴۵). بنابراین می‌توان گفت، کارآفرینی در مناطق روستایی، به‌ویژه در بین زنان روستایی، می‌تواند برطرف‌کننده بسیاری از چالش‌ها از جمله بیکاری، درآمد پایین، فقدان تنوع اقتصادی و مهاجرت باشد. با توجه به نقش غیرقابل‌انکار زنان در توسعه روستایی، تقویت کارآفرینی زنان روستایی می‌تواند در دستیابی به اهداف توسعه پایدار در مناطق روستایی نقش مؤثری را ایفا نماید (جمشیدی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۳۸). لذا، تلاش برنامه‌ریزان و کارشناسان زنان روستایی، در گام نخست، باید معطوف به جبران محدودیت‌ها، محرومیت‌ها و سوقدادن زنان روستایی به سوی تساوی اجتماعی و اقتصادی باشد و این امر جز با توانمندسازی آنها از طریق کارآفرینی میسر نمی‌شود (جمینی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۷). به نقل از شریفی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱۳). بر اساس آنچه گفته شد، یکی از موضوعات مهم در فرایند توسعه کارآفرینی، داشتن مهارت‌ها و خلاقیت‌های زنان است که در چند دهه اخیر مورد توجه کشورهای مختلف قرار گرفته است. به طوری که مهارت‌های کارآفرینانه زنان در بازار کار و مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی، به یکی از شناسه‌های مهم توسعه انسانی تبدیل شده است (فیض، ۱۳۸۸: ۲۶). اما باید در نظر داشت که عوامل متعددی در توسعه کارآفرینی تأثیرگذار می‌باشند که یکی از مهمترین آنها، عوامل حوزه اقتصادی می‌باشد که نیازمند بررسی دقیق‌تر می‌باشد.

روش پژوهش و منطقه مورد مطالعه

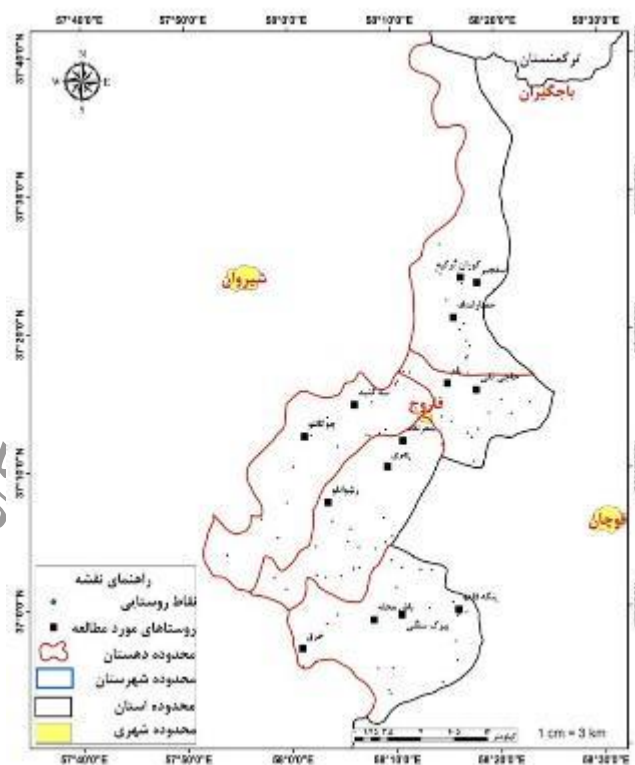
تحقیق حاضر به لحاظ روش، تحلیلی - استنباطی است و از لحاظ هدف، کاربردی است. جمع‌آوری اطلاعات به طور کلی به دو دسته کتابخانه‌ای و میدانی و با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام شده است. بر اساس بررسی کتابخانه‌ای منابع و اسناد، ابتدا شاخص‌های پژوهش در بعد اقتصادی استخراج گردید (جدول ۱).

جدول (۱): شاخص های عامل اقتصادی موثر در توسعه کسب و کارهای خانوادگی زنان روستایی

شاخص های بعد اقتصادی	
حمایت مالی خانواده	دسترسی به بازار محلی برای فروش محصولات
دسترسی به سرمایه اولیه	همکاری بانک های عامل در تامین منابع مالی مورد نیاز
حمایت سرمایه گذاران اقتصادی	درآمد سرپرست خانوار
حمایت بیمه ای از ابزار و امکانات و وسایل تهیه شده	دسترسی راحت به مواد اولیه و تجهیزات ارزان
وجود بازار فروش محصولات	هزینه های راه اندازی یک کسب و کار جدید
حمایت مالی دولت	دسترسی به تسهیلات اشتغال زایی زنان
میزان نرخ بهره بانکی	وضعیت مالی خانواده
قیمت محصولات تولید شده	دسترسی به منابع مالی (وام و اعتبارات)
دسترسی به وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی	قیمت مواد اولیه

ماخذ: (با اقتباس از شاطریان و همکاران، ۱۳۹۶)، (میرک زاده و همکاران ۱۳۹۶)، (جمینی و همکاران، ۱۳۹۵)، (خسروی پور و همکاران، ۱۳۹۲).

در مرحله بعد برای جمع آوری داده ها، منطقه مورد مطالعه و جامعه آماری پژوهش تعیین گردید. برای انجام مطالعه روستاهای شهرستان فاروج به عنوان منطقه مورد مطالعه انتخاب گردید.

نقشه ۱-۱: موقعیت روستاهای مورد مطالعه

جامعه آماری تحقیق شامل تمامی زنان روستایی است که در محیط روستایی زندگی می کنند و امکان راه اندازی کسب و کار خانگی دارند. طبق آمار سال ۱۳۹۵ جمعیت روستاهای مورد مطالعه برابر با ۱۳۰۴۰ نفر و ۴۲۰۷ خانوار می باشد. در مطالعه حاضر برای انتخاب روستاهای نمونه از نظر کارشناسان جهاد کشاورزی شهرستان استفاده شده است. از تعداد ۲۸ روستایی که بیشتر از ۱۰۰ نفر جمعیت داشته اند ۱۴ روستا به عنوان روستاهای نمونه انتخاب گردید. طبق سرشماری ۱۳۹۵ سیزده روستای

منتخب دارای جمعیتی برابر با ۱۳۰۴۰ نفر بالغ بر ۴۲۰۷ خانوار و ۶۴۱۰ نفر جمعیت زن می‌باشد. با توجه به اینکه حجم زنان روستاهای مورد مطالعه به عنوان جامعه آماری (۶۴۱۰) می‌باشد، حجم نمونه با توجه به فرمول کوکران و با خطای ۰.۰۷ درصد معادل ۱۹۰ نفر تعیین گردید. جامعه آماری تحقیق در دو گروه زنان دارای کسب و کار و زنان بدون کسب و کار می‌باشد.

جدول ۱. تعداد جمعیت روستاهای مورد مطالعه

ردیف	شهرستان	دهستان	نام روستا	جمعیت ۹۵	خانوار	تعداد زنان	تعداد نمونه
۱	سنگر	سنگر	خرق	۱۴۱۸	۴۹۸	۶۹۱	۲۰
۲			باش محله	۴۲۷	۱۵۷	۲۳۶	۷
۳			ینگه قلعه	۴۰۸	۱۲۴	۱۸۵	۵
۴			بیرک سفلی	۳۸۳	۱۳۷	۲۰۹	۶
۵	فاروج	حصار	یام	۱۳۲۸	۴۵۲	۶۶۷	۲۰
۶			کوران ترکیه	۶۶۷	۲۱۱	۳۲۲	۱۰
۶			اسفجیر	۶۲۹	۱۹۳	۲۹۳	۹
۶			حصاراند	۶۲۵	۱۹۹	۲۹۸	۹
۷	شاه جهان	شاه جهان	چوکانلو	۱۷۳۰	۵۰۶	۸۶۶	۲۶
۸			سه گنبد	۱۲۷۴	۳۹۰	۶۱۸	۱۸
۸	فاروج	فاروج	رشوانلو	۵۵۹	۱۸۷	۲۹۲	۹
۸			چری	۲۰۸۷	۶۹۴	۱۰۱۱	۳۰
۸			مفرنقاه	۷۳۸	۲۱۱	۳۶۹	۱۱
۹	تیتکانلو	تیتکانلو	حاجی تقی	۷۶۷	۲۴۸	۳۵۳	۱۰
۱۰	جمع کل			۱۳۰۴۰	۴۲۰۷	۶۴۱۰	۱۹۰

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵

سپس برای عملیاتی سازی مطالعه، پرسشنامه محقق ساخته ای بر اساس شاخص های مطالعه تهیه و جهت پاسخگویی میان نمونه ها توزیع گردید. در این مطالعه، ضریب پایایی بدست آمده در حد متناسبی می‌باشد که نشان دهنده همبستگی درونی بین متغیرها برای سنجش مفاهیم مورد نظر می‌باشد و معادل ۰,۷۵۲ می‌باشد و بیانگر این است که تحقیق از پایایی لازم و قابل قبولی برخوردار است. به جهت تعیین روایی تحقیق، از نظرات اساتید گروه جغرافیا استفاده شد و موارد اصلاحی آنها اعمال گردید. تجزیه و تحلیل داده های پژوهش از طریق نرم افزار SPSS انجام شده است. ابتدا آمار توصیفی (میانگین و فراوانی و ...) انجام گردید و سپس با استفاده از آزمون تی تک نمونه ای مهم ترین عامل اقتصادی موثر در توسعه کسب و کار در بین دو گروه مشخص گردید.

یافته های تحقیق

در ابتدای این بخش به تبیین ویژگی های فردی پاسخگویان می پردازیم؛ از مجموع پاسخگویان (۱۹۰ نفر)، در هر دو گروه زنان بیشترین پاسخگویان در رده تحصیلی دیپلم و بالاتر قرار دارند. همچنین در هر دو گروه زنان بیشترین پاسخگویان در رده سنی ۳۱ تا ۴۰ سال قرار دارند. و همچنین ۳۰٪ درصد پاسخگویان در رنج سنی ۴۵-۳۵ هستند. در ادامه ابتدا آمار توصیفی و سپس آمار استنباطی ارائه می شود.

جدول (۲)، آماره های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) بعد اقتصادی توسعه کسب و کار خانگی زنان را نشان می دهد. میانگین بعد اقتصادی در گروه زنان دارای کسب و کار معادل ۳,۷۱ و در گروه زنان بدون کسب و کار معادل ۳,۵۲ می باشد.

جدول (۲) آماره های توصیفی بعد اقتصادی توسعه کسب و کار خانگی زنان

بعد اقتصادی	زنان دارای کسب و کار		زنان بدون کسب و کار	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
	۳,۷۱	۰,۴۸	۳,۵۲	۰,۲۹

مأخذ: یافته های تحقیق، ۱۳۹۸

بررسی ابعاد توسعه کسب و کار خانگی زنان به تفکیک روستاهای مورد مطالعه در هر دو گروه زنان دارای کسب و کار و بدون کسب و کار

جدول (۳)، میانگین بعد اقتصادی توسعه کسب و کار خانگی زنان به تفکیک روستاهای مورد مطالعه در گروه زنان دارای کسب و کار و زنان بدون کسب و کار را نشان می دهد. در گروه زنان دارای کسب و کار در روستای خرق بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۶۴ می باشد. در روستای باشمحل بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۶۵ می باشد. در روستای ینگه قلعه بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۴۲ می باشند. در روستای بیرک سفلی بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۷۰ می باشند. در روستای یام بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۳۷ می باشند. در روستای کوران ترکیه بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۷۸ می باشد. در روستای اسفجیر بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۵۵ می باشد. در روستای حصاراند بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۴,۱۰ می باشند. در روستای چوکانلو بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۶۶ می باشد. در روستای سه گنبد بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۹۶ می باشند. در روستای رشوانلو بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۵۱ می باشد. در روستای چری بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۲,۸۳ می باشد. در روستای مفرنقه بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۸۵ می باشند. در روستای حاجی تقی بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۴۹ می باشند. در روستای باشمحل بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۳۴ می باشند. در روستای ینگه قلعه بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۲۶ می باشند. در روستای بیرک سفلی بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۴۷ می باشند. در روستای یام بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۴۰ می باشند. در روستای کوران ترکیه بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۳۵ می باشند. در روستای اسفجیر بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۴۲ می باشد. در روستای حصاراند بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۳۶ می باشند. در روستای چوکانلو بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۷۵ می باشد. در روستای سه گنبد بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۷۲ می باشد. در روستای رشوانلو بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۵۱ می باشند. در روستای چری بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۴۶ می باشد. در روستای مفرنقه بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۸۳ می باشند. در روستای حاجی تقی بعداقتصادی، دارای میانگین معادل ۳,۵۷ می باشند.

جدول (۳) میانگین بعد اقتصادی توسعه کسب و کار خانگی زنان به تفکیک روستاهای مورد مطالعه

روستا	زنان دارای کسب و کار		زنان بدون کسب و کار	
	رتبه	میانگین اقتصادی	رتبه	میانگین اقتصادی
خرق	۱۰	۳,۶۴	۶	۳,۴۹
باشمحل	۹	۳,۶۵	۱۳	۳,۳۴
ینگه قلعه	۱۳	۳,۴۲	۱۴	۳,۲۶
بیرک سفلی	۷	۳,۷۰	۷	۳,۴۷
یام	۱۴	۳,۳۷	۱۰	۳,۴۰
کوران ترکیه	۶	۳,۷۸	۱۲	۳,۳۵
اسفجیر	۱۱	۳,۵۵	۹	۳,۴۲
حصاراند	۱	۴,۱۰	۱۱	۳,۳۶
چوکانلو	۸	۳,۶۶	۲	۳,۷۵
سه گنبد	۲	۳,۹۶	۳	۳,۷۲
رشوانلو	۱۲	۳,۵۱	۵	۳,۵۱
چزی	۵	۳,۸۲	۸	۳,۴۶
مفرنقاه	۴	۳,۸۵	۱	۳,۸۳
حاجی تقی	۳	۳,۸۶	۴	۳,۵۷

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

بعد اقتصادی در گروه زنان دارای کسب و کار

در جدول (۴)، فراوانی، در صد فراوانی، میانگین، انحراف معیار هر یک از شاخص‌ها قابل مشاهده است. طبق نتایج به دست آمده در جدول مذکور، شاخص حمایت مالی خانواده و دسترسی راحت به مواد اولیه و تجهیزات ارزان به ترتیب با میانگین ۴,۱۸ و ۴,۱۰ بیشترین میانگین را دارند و کمترین میانگین مربوط به همکاری بانک‌های عامل در تامین منابع مالی مورد نیاز معادل ۳,۳۵ می‌باشد.

جدول ۴: آرایه آمار توصیفی شامل درصد، میانگین، انحراف معیار برای بعد اقتصادی

شاخص	آماره	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار
حمایت مالی خانواده	فراوانی	-	-	۱۸	۴۰	۳۵	۴,۱۸	۰,۷۳
	درصد	-	-	۱۹,۴	۴۳,۰	۳۷,۶		
دسترس به سرمایه اولیه	فراوانی	۵	۷	۲۰	۲۷	۳۴	۳,۸۳	۱,۱۶
	درصد	۵,۴	۷,۵	۲۱,۵	۲۹,۰	۳۶,۶		
حمایت سرمایه گذاران اقتصادی	فراوانی	۶	۸	۲۵	۳۲	۲۲	۳,۶۰	۱,۱۳
	درصد	۶,۵	۸,۶	۲۶,۹	۳۴,۴	۲۳,۷		
وجود بازار فروش محصولات	فراوانی	۲	۳	۲۴	۳۳	۲۱	۳,۹۴	۰,۹۵
	درصد	۲,۲	۳,۲	۲۵,۸	۳۵,۵	۳۳,۳		
حمایت مالی دولت	فراوانی	۸	۱۲	۲۸	۲۷	۱۸	۳,۳۷	۱,۱۸
	درصد	۸,۶	۱۲,۹	۳۰,۱	۲۹,۰	۱۹,۴		
حمایت بیمه ای از ابزار و امکانات و وسایل تهیه شده	فراوانی	۵	۶	۲۰	۳۷	۲۵	۳,۷۶	۱,۰۸
	درصد	۵,۴	۶,۵	۲۱,۵	۳۹,۸	۲۶,۹		
میزان نرخ بهره بانکی	فراوانی	۳	۱۰	۲۸	۳۱	۲۱	۳,۶۱	۱,۰۵
	درصد	۳,۲	۱۰,۸	۳۰,۱	۳۳,۳	۲۲,۶		

شاخص	آماره	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار
قیمت محصولات تولید شده	فراوانی	۶	۵	۱۶	۳۴	۳۲	۳,۸۷	۱,۱۴
	درصد	۶,۵	۵,۴	۱۷,۲	۳۶,۶	۳۴,۴		
دسترسی به وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی	فراوانی	۹	۱۰	۲۱	۴۱	۱۲	۳,۳۹	۱,۱۴
	درصد	۹,۷	۱۰,۸	۲۲,۶	۴۴,۱	۱۲,۹		
قیمت مواد اولیه	فراوانی	۹	۸	۱۸	۳۰	۲۸	۳,۶۴	۱,۲۶
	درصد	۹,۷	۸,۶	۱۹,۴	۳۲,۳	۳۰,۱		
دسترسی به منابع مالی (وام و اعتبارات)	فراوانی	۳	۱۲	۲۱	۳۶	۲۱	۳,۶۴	۱,۰۶
	درصد	۳,۲	۱۲,۹	۲۲,۶	۳۸,۷	۲۲,۶		
وضعیت مالی خانواده	فراوانی	۳	۱	۲۶	۳۷	۲۶	۳,۸۸	۰,۹۴۲
	درصد	۳,۲	۱,۱	۲۸,۰	۳۹,۸	۲۸,۰		
دسترسی به بازار محلی برای فروش محصولات	فراوانی	۹	۱۱	۲۱	۲۲	۳۰	۳,۵۶	۱,۳۱
	درصد	۹,۷	۱۱,۸	۲۲,۶	۲۳,۷	۳۲,۳		
همکاری بانک های عامل در تامین منابع مالی مورد نیاز	فراوانی	۸	۱۲	۲۵	۳۵	۱۳	۳,۳۵	۱,۱۳
	درصد	۸,۶	۱۲,۹	۲۶,۹	۳۷,۶	۱۴,۰		
درآمد سر پرست خانوار	فراوانی	۵	۱۰	۲۰	۳۸	۲۰	۳,۶۲	۱,۱۰
	درصد	۵,۴	۱۰,۸	۲۱,۵	۴۰,۹	۲۱,۵		
دسترسی راحت به مواد اولیه و تجهیزات ارزان	فراوانی	۲	۲	۱۸	۳۳	۳۸	۴,۱۰	۰,۹۳۷
	درصد	۲,۳	۲,۲	۱۹,۴	۳۵,۵	۴۰,۹		
هزینه های راه اندازی یک کسب و کار جدید	فراوانی	۱	۴	۲۶	۴۲	۲۰	۳,۸۱	۰,۸۵۹
	درصد	۱,۱	۴,۳	۲۸,۰	۴۵,۲	۲۱,۵		
دسترسی به تسهیلات اشتغال زایی زنان	فراوانی	۷	۶	۲۳	۳۹	۱۸	۳,۵۹	۱,۱۰
	درصد	۷,۵	۶,۵	۲۴,۷	۴۱,۹	۱۹,۴		

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

بعد اقتصادی در گروه زنان بدون کسب و کار

در جدول (۵)، فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، انحراف معیار هر یک از شاخص ها قابل مشاهده است. طبق نتایج به دست آمده در جدول مذکور، شاخص دسترسی به وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی و حمایت مالی دولت به ترتیب با میانگین ۳,۷۹ و ۳,۸۱ بیشترین میانگین را دارند و کمترین میانگین مربوط به حمایت بیمه ای از ابزار و امکانات و وسایل تهیه شده معادل ۳,۳۲ می باشد.

جدول ۵: آرایه آمار توصیفی شامل درصد، میانگین، انحراف معیار برای بعد اقتصادی

شاخص	آماره	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار
حمایت مالی خانواده	فراوانی	-	-	۳۶	۵۳	۸	۳,۷۱	۰,۶۱
	درصد	-	-	۳۷,۱	۵۴,۶	۸,۲		
دسترسی به سرمایه اولیه	فراوانی	-	۳	۴۳	۴۴	۷	۳,۵۶	۰,۶۷
	درصد	-	۳,۱	۴۴,۳	۴۵,۴	۷,۲		
حمایت سرمایه گذاران اقتصادی	فراوانی	۱	۳	۳۹	۴۴	۱۰	۳,۶۰	۰,۷۵
	درصد	۱,۰	۳,۱	۴۰,۲	۴۵,۴	۱۰,۳		
وجود بازار فروش محصولات	فراوانی	۱	۷	۴۳	۳۸	۸	۳,۴۶	۰,۷۹
	درصد	۱,۰	۷,۲	۴۴,۳	۳۹,۲	۸,۲		
حمایت مالی دولت	فراوانی	-	۱	۳۱	۵۲	۱۳	۳,۷۹	۰,۶۷

شاخص	آماره	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	میانگین	انحراف معیار
	درصد	-	۱,۰	۳۲,۰	۵۲,۶	۱۲,۴		
حمایت بیمه ای از ابزار و امکانات و وسایل تهیه شده	فراوانی	۱	۶	۵۵	۳۰	۵	۳,۳۲	۰,۷۱
	درصد	۱,۰	۶,۲	۵۶,۷	۳۰,۹	۵,۲		
میزان نرخ بهره بانکی	فراوانی	-	۴	۶۰	۲۹	۴	۳,۳۴	۰,۶۲
	درصد	-	۴,۱	۶۱,۹	۲۹,۹	۴,۱		
قیمت محصولات تولید شده	فراوانی	۱	۲	۴۶	۴۰	۸	۳,۵۳	۰,۷۲
	درصد	۱,۰	۲,۱	۴۷,۴	۴۱,۲	۸,۲		
دسترسی به وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی	فراوانی	-	-	۲۷	۶۱	۹	۳,۸۱	۰,۵۸
	درصد	-	-	۲۷,۸	۶۲,۹	۹,۳		
قیمت مواد اولیه	فراوانی	۲	۴	۵۲	۳۰	۹	۳,۴۱	۰,۸۰
	درصد	۲,۱	۴,۱	۵۳,۶	۳۰,۹	۹,۳		
دسترسی به منابع مالی (وام و اعتبارات)	فراوانی	۳	۳	۴۴	۳۸	۹	۳,۴۸	۰,۸۳
	درصد	۳,۱	۳,۱	۴۵,۴	۳۹,۲	۹,۳		
وضعیت مالی خانواده	فراوانی	۲	۴	۳۸	۴۸	۵	۳,۵۱	۰,۷۵
	درصد	۲,۱	۴,۱	۳۹,۲	۴۹,۵	۵,۲		
دسترسی به بازار محلی برای فروش محصولات	فراوانی	۱	۳	۵۳	۲۹	۱۱	۳,۴۷	۰,۷۷
	درصد	۱,۰	۳,۱	۵۴,۶	۲۹,۹	۱۱,۳		
همکاری بانک های عامل در تامین منابع مالی موردنیاز	فراوانی	۴	۵	۴۸	۳۱	۹	۳,۳۷	۰,۸۸
	درصد	۴,۱	۵,۲	۴۹,۵	۳۲,۰	۹,۳		
درآمد سر پرست خانوار	فراوانی	۳	۶	۳۱	۵۱	۷	۳,۵۶	۰,۸۰
	درصد	۲,۱	۶,۲	۳۲,۰	۵۲,۶	۷,۲		
دسترسی راحت به مواد اولیه و تجهیزات ارزان	فراوانی	۱	۴	۵۱	۳۵	۶	۳,۴۲	۰,۷۱
	درصد	۱,۰	۴,۱	۵۲,۶	۳۶,۱	۶,۲		
هزینه های راه اندازی یک کسب و کار جدید	فراوانی	-	۳	۴۸	۳۷	۹	۳,۵۳	۰,۷۰
	درصد	-	۳,۱	۴۹,۵	۳۸,۱	۹,۳		
دسترسی به تسهیلات اشتغال زایی زنان	فراوانی	۱	۳	۴۸	۳۷	۸	۳,۴۹	۰,۷۳
	درصد	۱,۰	۳,۱	۴۹,۵	۳۸,۱	۸,۲		

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۸

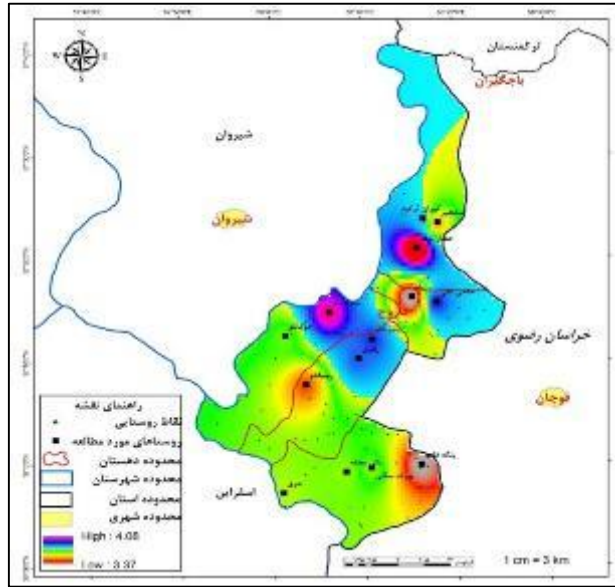
بررسی میانگین اثرعامل اقتصادی بر توسعه کسب و کارهای خانگی زنان با استفاده از آزمون تک نمونه‌ای به تفکیک روستاها به منظور مقایسه میانگین نظرات پاسخگویان (زنان دارای کسب و کار و زنان بدون کسب و کار) در خصوص اثر عامل اقتصادی بر توسعه کسب و کارهای خانگی زنان در روستا، مقایسه میانگین این متغیر به کمک آزمون t با عدد ۳ (حد وسط) انجام شده که نتایج آن به تفکیک روستاها در جدول زیر (۶) نیز درج شده است:

جدول ۶: نتایج مقایسه میانگین اثرعامل اقتصادی بر توسعه کسب و کارهای خانگی زنان با عدد ۳

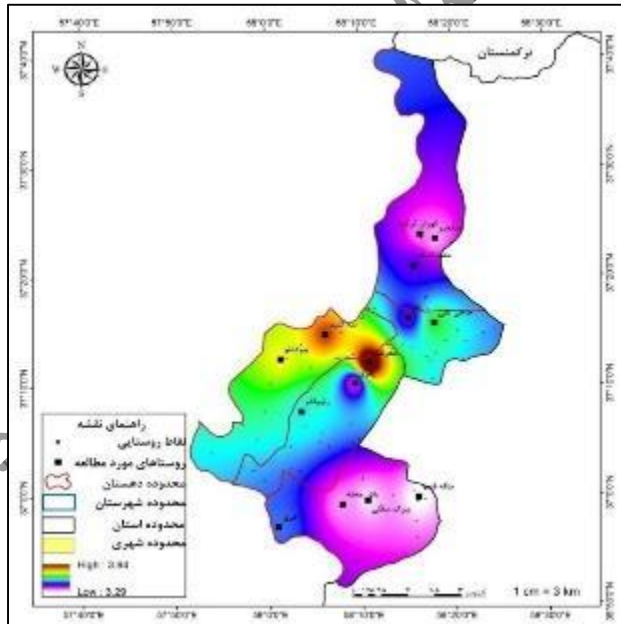
نام روستا	میانگین		انحراف معیار		آماره t		درجه آزادی		میزان معنا داری	
	زنان دارای کسب و کار	زنان بدون کسب و کار	زنان دارای کسب و کار	زنان بدون کسب و کار	زنان دارای کسب و کار	زنان بدون کسب و کار	زنان دارای کسب و کار	زنان بدون کسب و کار	زنان دارای کسب و کار	زنان بدون کسب و کار
خرق	۳,۶۴	۳,۴۹	۰,۴۰	۰,۲۲	۵,۰۵	۶,۸۷	۹	۹	۰,۰۰۱	۰,۰۰۰
باشمخله	۳,۶۵	۳,۳۴	۰,۱۸	۰,۰۴	۸,۰۶	۱۶,۵۷	۴	۴	۰,۰۰۱	۰,۰۰۰
ینگه قلعه	۳,۴۲	۳,۲۹	۰,۳۹	۰,۱۷	۱,۸۹	۲,۸۷	۲	۳	۰,۱۹۹	۰,۱۰۳
بیرک سفلی	۳,۷۰	۳,۳۱	۰,۴۵	۰,۱۶	۲,۶۹	۳,۲۱	۲	۳	۰,۱۱۵	۰,۰۸۵
بام	۳,۳۷	۳,۴۳	۳۴	۰,۳۰	۳,۴۱	۴,۵۲	۹	۹	۰,۰۰۸	۰,۰۰۱
کوران ترکیه	۳,۷۸	۳,۳۵	۰,۶۱	۰,۱۱	۲,۸۷	۶,۹۰	۴	۴	۰,۰۴۵	۰,۰۰۲
اسفجیر	۳,۵۵	۳,۳۳	۰,۵۶	۰,۱۸	۲,۲۰	۳,۹۵	۴	۴	۰,۰۹۲	۰,۰۱۷
حصاراندف	۴,۱۰	۳,۴۴	۰,۴۰	۰,۲۹	۶,۰۱	۳,۴۱	۴	۴	۰,۰۲۷	۰,۰۹۲
چوکانلو	۳,۶۶	۳,۶۹	۰,۴۱	۰,۳۱	۵,۲۲	۷,۳۲	۱۰	۱۱	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰
سه گنبد	۳,۹۶	۳,۸۱	۰,۵۲	۰,۲۴	۵,۵۲	۱۰,۰۹	۸	۸	۰,۰۰۴	۰,۰۰۱
رشوانلو	۳,۵۱	۳,۵۴	۰,۶۱	۰,۲۰	۱,۸۴	۵,۹۲	۴	۴	۰,۱۳۹	۰,۰۰۴
چری	۳,۸۳	۳,۳۷	۰,۵۴	۰,۲۷	۵,۲۵	۴,۷۸	۱۱	۱۱	۰,۰۰۰	۰,۰۰۱
مفرنقاه	۳,۸۵	۳,۹۵	۰,۵۶	۰,۳۳	۳,۳۶	۶,۳۴	۴	۵	۰,۰۲۸	۰,۰۰۳
حاجی تقی	۳,۸۶	۳,۶۱	۰,۴۵	۰,۳۴	۴,۲۲	۴,۰۱	۴	۴	۰,۰۱۳	۰,۰۱۶

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

براساس نتایج آزمون T، با توجه به مقدار آماره T، مقدار میانگین در تمام روستاهای مورد مطالعه و در هر دو گروه زنان دارای کسب و کار و زنان بدون کسب و کار بالاتر از مقدار متوسط (یعنی ۳) است. همچنین روستای حصار اندف دارای بالاترین میانگین معادل ۴,۱۰ در گروه زنان دارای کسب و کار با سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ می باشد. براین اساس عامل اقتصادی در گروه زنان دارای کسب و کار در روستای حصار اندف بیشترین تاثیر را در توسعه کسب و کارهای خانگی داشته است. روستای مفرنقاه نیز دارای بالاترین میانگین معادل ۳,۹۵ در گروه زنان بدون کسب و کار با سطح معناداری کمتر از ۰,۰۵ می باشد. بنابراین عامل اقتصادی در گروه زنان بدون کسب و کار در روستای مفرنقاه بیشترین تاثیر را در توسعه کسب و کارهای خانگی داشته است. همچنین روستاهای ینگه قلعه و بیرک سفلی در هر دو گروه، و روستای اسفجیر در گروه زنان دارای کسب و کار و روستای حصاراندف در گروه زنان بدون کسب و کار دارای سطح معنی داری بیشتر از ۰,۰۵ می باشد که به معنی عدم وجود تفاوت معنادار بین عامل اقتصادی با توسعه کسب و کارهای خانگی زنان روستایی می باشد. در ادامه میانگین عامل اقتصادی حاصل از نتایج آزمون t تک نمونه ای در بین دو گروه زنان دارای کسب و کار شکل (۲) و زنان بدون کسب و کار شکل (۳) به صورت فضایی در روی نقشه به تفکیک روستاها ارائه می گردد.

شکل (۲). وضعیت میانگین اقتصادی زنان دارای کسب و کار روستاهای مورد مطالعه

شکل (۳). وضعیت میانگین اقتصادی زنان بدون کسب و کار روستاهای مورد مطالعه

تازه گیان - بهمن ۱۳۹۹

جمع بندی و ارائه پیشنهادات

یکی از موضوعات اساسی در برنامه ریزی های خرد و کلان اقتصادی کشورها توجه به نیروی انسانی است. فشار عظیمی از جمعیت جهان را زنان تشکیل می دهند، بنابراین توجه به استعداد و نقش زنان در رشد و توسعه کشورها ضرورت دارد. در راستای پاسخگویی به سوال اصلی تحقیق و با تکیه بر مبانی نظری و پیشینه موضوع متغیرها و شاخص های متعددی شناسایی و تعیین شدند و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج حاصل از آزمون های تحقیق که به وسیله آزمون T تک نمونه ای انجام شد، نشان داد که حمایت مالی خانواده با میانگین ۴٫۱۹ در گروه زنان دارای کسب و کار بیشترین تاثیر اقتصادی را در توسعه کسب و کارهای خانگی داشته است. شاخص حمایت مالی دولت و دسترسی به وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی دارای بالاترین میانگین معادل ۳٫۷۸ در گروه زنان بدون کسب و کار با سطح معناداری کمتر از ۰٫۰۵ می باشد. بر این اساس حمایت مالی دولت و دسترسی به وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی در گروه زنان بدون کسب و کار بیشترین تاثیر اقتصادی را در توسعه کسب و کارهای خانگی داشته است.

در تبیین بیشتر نتایج حاصل می توان گفت که از دیدگاه زنان دارای کسب و کار، حمایت مالی خانواده و به بیان بهتر منبع مالی که از جانب خانواده تامین شود موجب امنیت خاطر بیشتر آنان می گردد و نگران عواقب ناشی از عدم پرداخت وام و تسهیلات دیگر نیستند. از دیدگاه زنان بدون کسب و کار نیز حمایت مالی دولت به خصوص کمک ها و وام های بلاعوض می توانند بسیار کمک کننده باشند. صرفا دسترسی به منابع مالی نمی تواند عامل مهم و تاثیرگذار باشد، زیرا گاهی اوقات وام و تسهیلات موجود است اما کارآفرین قادر به بازگرداندن آن مبلغ با بهره های بالا نیست.

در منطقه مورد مطالعه، جهت نیل به توسعه کسب و کارهای خانوادگی زنان، توجه به عوامل و جوانب اقتصادی بسیار ضروری است. با توجه به نتایج تحقیق که عوامل حمایت مالی خانواده، حمایت مالی دولت، برای کسب و کار زنان به عنوان مهم ترین عوامل موثر در توسعه کسب و کارهای خانوادگی زنان روستایی هستند؛ بنابراین توجه به بخش های مذکور، آموزش و برنامه ریزی در این زمینه و همچنین اتخاذ سیاست های کاربردی توصیه می گردد. پیشنهادات کاربردی به شرح ذیل می باشد:

در گام اول کمک به افزایش توان مالی خانواده در جهت حمایت بیشتر از زنان برای راه اندازی کسب و کار.

ایجاد صندوق های قرض الحسنه در روستاها با همکاری اهالی روستا که بضاعت مالی خوبی در زمینه اشتغال زنان دارند.

همکاری و حمایت دولت با روستاییان و زنان روستایی از طریق پرداخت وام با سودهای پایین.

منابع

- امیدی، سجاد، چهارسوقی امین، حامد (۱۳۹۷)، نقش کسب و کارهای کوچک خانگی در کاهش فقر خانوارهای روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال هفتم، شماره اول (پیاپی ۲۳)، صص ۱۶۷-۱۸۲
- بشیر احسن، مسلم، قربانی نژاد، ریباز (۱۳۹۶)، نقش زنان کارآفرین در توسعه اقتصادی روستایی، فصلنامه جغرافیایی سرزمین علمی- پژوهشی، سال چهاردهم، شماره ۵۳، صص ۹۳-۱۰۷
- جمشیدی، علیرضا، جمینی، داود، نظری سرمازه، حمید (۱۳۹۲)، بررسی عوامل پیش برنده و بازدارنده ی توسعه کارآفرینی زنان روستایی، فصلنامه علمی پژوهشی زن و جامعه، سال ۴، شماره ۲، صص ۱۳۷-۱۶۶.
- جمینی، داود، جمشیدی، علیرضا، کماسی، حسین، هوشنگی، عطا (۱۳۹۵)، تحلیل موانع توسعه کارآفرینی زنان در نواحی روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال پنجم، شماره ۴، پیاپی ۱۸، صص ۴۵-۶۳.

- حیدری مکرر، حمید، سارانی، افسانه (۱۳۹۴)، بررسی و تحلیل عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی زنان در مناطق روستایی، همایش ملی عمران و معماری با رویکردی بر توسعه پایدار، صص ۱۵-۱.
- خسروی پور، بهمن، مهرباب قوچانی، امید، بوعدرا، منتهی، (۱۳۹۲)، زنان روستایی و کارآفرینی: ضرورت، چالش ها و راهکارها، ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه، شماره ۱۶۵، صص ۶۳-۵۵.
- رکن الدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۹۴)، مدیریت توسعه روستایی (بنیان های نظری)، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها انتشارات سمت تهران.
- رکن الدین افتخاری، عبدالرضا، سجاسی قیداری، حمداله (۱۳۸۹)، توسعه روستایی با تاکید بر کارآفرینی (تعاریف، دیدگاه ها و تجربیات)، انتشارات سمت، تهران، چاپ اول.
- سجاسی قیداری، حمدالله، محمودی، حمیده، جعفری، فهیمه (۱۳۹۶)، تحلیل مهارت های کارآفرینی زنان در مناطق روستایی، فصلنامه پژوهش های روستایی، دوره ۸، شماره ۲، صص ۲۶۳-۲۴۲.
- شاطریان، محسن، نصرآبادی، زهرا، منصوریان، فاطمه (۱۳۹۶) تحلیل موانع کارآفرینی زنان روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال ششم، شماره ۳، صص ۱۸۱-۱۹۶.
- شایان، حمید، تقیلو، علی اکبر، خسرو بیگی، رضا (۱۳۹۱)، تحلیل نقش مشارکت مردم در پایداری اقتصاد روستایی، جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره ۱۹، صص ۹۴-۷۱.
- عمادی، محمد حسین (۱۳۸۰)، تسریع روند توسعه روستایی از طریق الویت بخشی به زنان، مجموعه مقالات زن و مشارکت سیاسی و اجتماعی، تهران: نهاد ریاست جمهوری، مرکز امور مشارکت زنان، صص ۲۳-۱۹.
- فتوتی، هستی، برادران، مسعود، سلمان زاده، سیروس، غنپان، منصور (۱۳۹۰)، تبیین نقش ترویج و آموزش کشاورزی در افزایش مشارکت زنان روستایی در توسعه پایدار روستایی، مجموعه مقالات همایش ملی راهبردهای دستیابی به کشاورزی پایدار، صص ۱-۴.
- فیض، داوود (۱۳۸۸)، بررسی تاثیر جنسیت بر ویژگی های شخصیتی کارآفرینان دانشجویان، مطالعات اجتماعی- روان شناختی زنان، دوره ۷، شماره ۲، صص ۴۴-۲۵.
- قادرمرزی، حامد، جم شیدی، علیرضا، جمینی، داوود، نظری سرمایه، حمید (۱۳۹۴)، شناسایی موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال پنجم، شماره ۱۷، صص ۱۱۸-۱۰۳.
- قدیری معصوم، مجتبی، چراغی، مهدی، کاظمی، نسرین، زارع، زهره (۱۳۸۹)، تحلیل موانع توسعه کارآفرینی در نواحی روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۳، شماره ۷، صص ۱۷-۳.
- کمیته برنامه ریزی صنایع تبدیلی و تکمیلی توسعه روستایی (۱۳۸۲)، گزارش محوری توسعه روستایی، تدوین برنامه چهارم، تهران: وزارت جهاد کشاورزی، معاونت صنایع تبدیلی و تکمیلی توسعه روستایی.
- میرک زاده، علی اصغر، خالدی، فخرالدین، کرمی ریگی، ذیل شه، اله ویسی، محمد ادریس (۱۳۹۶)، تحلیل عوامل موثر و موانع توسعه فعالیت های غیر کشاورزی با تاکید بر م شاغل خانگی، مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، دوره ۴۸-۲، شماره ۳، صص ۵۳۳-۵۴۵.
- نجفی کانی، علی اکبر، حسام، مهدی، آشور، حدیثه (۱۳۹۴)، سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۴، شماره ۱۱، صص ۵۶-۳۷.
- نوری زمان آبادی، سید هدایت اله، علی محمدی، نرگس (۱۳۸۸)، تحلیلی بر فعالیت های اقتصادی زنان روستایی، جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۰، شماره پیاپی ۳۴، شماره ۲، صص ۱۰۴-۸۷.
- واحدی، مرجان، ناصری، ستار (۱۳۹۴)، ساز و کارهای توسعه کسب و کارهای خانگی صنایع دستی برای زنان روستایی، مجله پژوهش های اقتصاد و روستا، سال دوم، شماره ۴، صفحات ۱۰۲-۱۱۵.

Gibson, J., & Olivia, S. (2010). The effect of infrastructure access and quality on non-farm enterprises in rural Indonesia. *World Development*, 38(5), 717-726.

Gliza, G., & Evers, N. (2010). Marketing challenges for high-tech SMEs. *Innovative marketing*, 6(3), 104-112.

Mohanty, R.S., Das, B., & Mohanty, T. (2013). Empowerment of Women in Rural Odisha through Microenterprises, *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)* Volum12, Issue 1(May-Jun 2013), pp 01-08

Mohapatra, S., Rozelle, S., & Goodhue, R. (2007). The rise of self-employment in rural China: development or distress?. *World Development*, 35(1), 163-181.

Rizvy Ahmed, Md. (2014). factors Influencin the Development of Women Entrepreneurship in Bangladesh, Article in *SSRN Electronic Journal*. December 2014, DOI:10.2139/ssrn.2851786, pp 1-14

همایش ملی توسعه روستایی اشتغال و کارآفرینی - دانشگاه گیلان - بهمن 1399